

Економіка

УДК 631.152: 636.034
© 2012

Л.М. Сатур,
кандидат
економічних наук
Білоцерківський
національний аграрний
університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ГАЛУЗІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Обґрунтовано напрями модернізації й оновлення виробничо-технічного потенціалу сільськогосподарських підприємств та ОСГ з виробництва молока та визначено конкретні заходи, які дадуть змогу мобілізувати їхню ефективну діяльність.

Постановка проблеми. Модернізація технічного потенціалу є необхідною умовою стійкого економічного розвитку галузі молочного скотарства. Інноваційний розвиток його забезпечить вдосконалення технічного потенціалу на основі використання ресурсощадних технологій, дасть змогу істотно підвищити економічну ефективність виробничої діяльності і конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Ефективність використання виробничого потенціалу в молочному скотарстві вивчали В. Андруйчук, П. Березівський, В. Гринчук, М. Пархомець, В. Радченко, І. Свиноус, О. Шпичак та ін.

Мета досліджень — обґрунтування адаптивного до сучасних умов розвитку науково-методичних положень і розробки практичних рекомендацій щодо модернізації технічного потенціалу в умовах інноваційного розвитку молочного скотарства.

Результати досліджень. Сучасний етап розвитку молочного скотарства характеризується високим рівнем механізації, концентрації і спеціалізації виробництва. За таких умов технічний потенціал є економічною основою ефективного розвитку молочного скотарства.

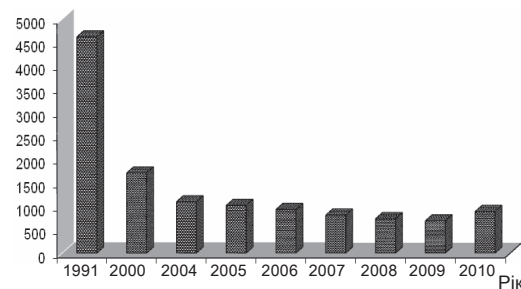
Враховуючи галузеві особливості, технічний потенціал молочного скотарства можна визначити як сукупність технічних засобів, що дасть змогу створювати оптимальні умови вмісту, доїння і годування молочного стада великої рогатої худоби для максимальної реалізації потенціалу тварин за виробництва молока з найменшими витратами живої та уречевленої праці.

Визначаючи напрями технічного прогресу, слід виходити з ролі того або іншого чинника у формуванні кінцевого результату виробництва — якості продукції, витрат виробництва, прибутковості. Саме технічний потенціал має найбільший

вплив на економічні показники виробництва продукції (трудомісткість, енергоємність, собівартість), ефективність інвестицій та умови праці співробітників.

Технічний потенціал молочного скотарства визначається складом і структурою технічних ресурсів, економічна ефективність формування і використання яких є стратегічним чинником підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників молока. У сільськогосподарських підприємствах Київської області, що застосовують інноваційні технології виробництва молока, досягнуто високих показників економічної ефективності використання технічного потенціалу. Водночас дані статистики свідчать, що за досліджуваний період істотно знизилася кількість агрегатів та установок для доїння корів (рисунок).

Як свідчать результати досліджень, у структурі витрат праці за виробництва молока 60–70% становлять витрати на процес доїння. Встановлено, що нині у 90% корівників Київської області використовують недосконалі за технічним рівнем і

Динаміка чисельності доїльних установок та агрегатів у сільськогосподарських підприємствах Київської області, од.*

* За даними Держкомстату України.

продуктивністю доїльні установки, призначені для доїння корів у відро. Такий тип доїльних установок у європейських країнах використовують лише у відділеннях для отелення та ізоляторах. Тому маємо великий резерв для зниження затрат праці на виконання процесу доїння. Недосконалою у молочних фермах є також система прибирання гною, що негативно впливає на мікроклімат у приміщеннях, а отже, і на продуктивність тварин. Очищення стійл і заміна підстилки також потребують великих затрат праці.

Отже, виробництво молока в Україні зосереджено на фермах, де технологія утримання тварин, рівень технічного забезпечення не відповідають (50–60%) сучасним вимогам галузі, що зумовлює високі затрати у виробництві молока. У ТОВ «Українська молочна компанія» і ТОВ «Білоцерківська молочна компанія» використовуються доїльні зали типу «Паралель 2x36 DeLaval», що дає можливість одночасно проводити доїння 72 корів. Необхідно зазначити, що молоко, отримане від корів, які утримуються у ТОВ «Українська молочна компанія», відповідає класу «екстра» не тільки за чинними вітчизняними стандартами, а й за вимогами СOT. Так, у цьому молоці кількість соматичних клітин — 53 тис., бактеріальна забрудненість — 36 тис. на вагову одиницю молока, рівень реалізаційної ціни становить 4,5 грн/л за собівартості молока 2,4 грн/л.

За результатами опитування, 85% господарств використовують апаратне доїння і лише 6 господарств його не використовують.

Установлено, що недосконалість вітчизняної доїльної техніки та її висока вартість стримують впровадження машинного доїння корів в ОСГ. Так, доїльна установка УІД-10 з одним доїльним апаратом коштує власникові однієї–трьох корів 6800 грн. За середньої закупівельної ціни молока 1,80–1,90 коп. за 1 л йому доведеться продати весь річний надій, щоб купити цю установку. За розрахунками науковців, вигідним є доїння апаратом, якщо кількість корів становить не менше 5 голів [1].

З огляду на вимоги ДСТУ 3662–97 утримання корів у сільських домогосподарствах не відповідає передбаченим стандартам, особливо щодо температурного режиму приміщення. Якщо проаналізувати технічний регламент, що визначає обов'язкові вимоги до сирого молока й технологічних процесів його виробництва, який розроблено згідно із Законом України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до Законодавства Європейського Союзу» [2] та на основі регламентів (ЄС) Європейського парламенту від 29 квітня 2004 р. № 853/2004 (розд. IX, гл. I) та № 854/2004 (ст. 8), а також ДСТУ 3662–97 зі змінами 2007 р., то молоко, отримане в особистих селянських господарствах навіть з використанням доїльного апарату, матиме високий ступінь бактеріального забруднення. Наше твердження ґрунтується на підставі вивчення технічних характеристик наяв-

них доїльних апаратів, а також технології доїння корів в ОСГ. Молоко, отримане від домашніх корів, контактуватиме з навколишнім середовищем під час проціджування, переливання з однієї посудини в іншу і т.д. Організація доїння корів, які перебувають у власності ОСГ, в доїльних залах економічно недоцільне, особливо в населених пунктах, де використовують індивідуальне випасання.

Безперечно, в умовах, які склалися, доцільно сконцентрувати увагу на стимулюванні розвитку молочного скотарства у тих сільськогосподарських підприємствах, які здійснюють інтенсивний розвиток галузі, а також мають досвід і є конкурентоспроможними на ринку. Ця думка підтверджується й тим, що для формування нормально-го молочного стада, як доведено і численними науковими розробками, і практикою, потрібно не менше п'яти років. Однак не всі підприємства спроможні нині це реалізувати, не всі керівники та спеціалісти господарств можуть витримувати таку лінію, а лише ті, що мають досвід. Прикладом цього є діяльність ТОВ «Українська молочна компанія», ВАТ «Терезино», СТОВ «Агросвіт», СВК ім. Щорса та ін.

Результати проведеного кореляційно-регресійного аналізу дають змогу зробити такі висновки: у сільськогосподарських підприємствах Київської області на групи до 100 голів припадає найменше значення показника забезпеченості технічними ресурсами; у цьому разі оптимальним напрямом підвищення ефективності використання технічного потенціалу є формування матеріально-технічної бази через використання спеціалізованого устаткування, що рекомендується для молочних ферм із невеликим поголів'ям; у другій групі господарств основним чинником, що впливає на економічну ефективність виробництва молока, є забезпеченість доїльним устаткуванням; аналіз свідчить, що оновлення технічного потенціалу в цьому напрямі через підвищення якості продукції та скорочення її втрат приведе до істотного збільшення рентабельності; нове ресурсоощадне устаткування дасть змогу за рахунок збільшення навантаження на персонал підвищити продуктивність праці, що згідно з результатами регресійного аналізу зумовить зростання ефективності виробництва молока; у сільськогосподарських підприємствах з поголів'ям 200–400 голів спостерігається невідповідність обсягів виробництва рівню завантаженості устаткування, а збільшення оснащеності організацій доїльними установками призведе до зниження рентабельності виробництва молока; ця тенденція пояснюється низьким ступенем завантаження використовуваної техніки, окрім того, аналіз виявив резерви зростання рентабельності за рахунок підвищення навантаження на операторів машинного доїння; для цієї групи товаровиробників рекомендується довести поголів'я основного стада до рівня оптимальної пропускнуєї спроможності техніки.

З метою забезпечення ефективного розвитку молочного скотарства необхідно активізувати процеси технічного переоснащення галузі через розробку механізмів модернізації технічного потенціалу молочного скотарства. Вважаємо, що для цього доцільно залучати як внутрішні фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств, так і зовнішні.

Низька доступність кредитних ресурсів, відсутність у більшості сільськогосподарських підприємств заставної бази уповільнюють процес технічного переоснащення виробництва. Тому виникає необхідність стимулювання суб'єктів агробізнесу до використання амортизаційних коштів не лише як інструменту відшкодування витрат на придбання основних засобів, а й як джерела технічної модернізації. Цього можна досягти лише за створення цільових фондів. Суб'єкт господарювання має бути економічно зацікавлений у створенні фонду коштів як джерела фінансування технічної модернізації. Пропонуємо на рівні сільськогосподарських підприємств відкрити спеціальний рахунок у банку для фонду, метою якого є накопичення коштів, забезпечення їх високої прибутковості і створення заставної бази для підприємства за придбання техніки в кредит. Функціонування амортизаційного фонду дасть змогу

виробникам молока поступово модернізувати технічний потенціал.

Зазначимо, що з метою посилення впливу Мінагрополітики України на технічне переоснащення АПК за допомогою механізмів фінансового лізингу створено державне підприємство «Спецагролізинг», яке постачило 120 зернозбиральних комбайнів на суму 119,8 млн грн. Загалом завдяки державній підтримці у 2010 р. сільськогосподарськими товаровиробниками було придбано 1354 од. техніки на суму понад 591 млн грн [3].

Безперечно, позитивний вплив на модернізацію, оновлення й технічне переозброєння молочних тваринницьких ферм має здійснювати державна підтримка, яка передбачатиме виплату бюджетних коштів на часткове відшкодування: відсоткової ставки за кредитами, залученими на будівництво і реконструкцію тваринницьких і птахівничих ферм та комплексів, придбання технологічного обладнання й механізмів, закупівлю тварин і птиці; вартості будівництва й реконструкції тваринницьких ферм і комплексів та підприємств з виробництва комбікормів, а також придбаного обладнання та механізмів вітчизняного виробництва для тваринництва і птахівництва; витрат на закупівлю установки індивідуального доїння [4].

Висновки

Обґрунтування напрямів технічного переозброєння, модернізації та оновлення виробничого потенціалу агропідприємств з виробництва молока мають ґрунтуватися на оцінці його економічної ефективності й технологічного розвитку. Це дасть змогу диференційовано підходити до розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності молочного скотарства, обґрунтування механізмів державної підтримки модернізації галузі залежно від рівня технологічного розвитку виробництва. Конкретними заходами з мобілізації ефектив-

ної діяльності підприємств є посилення ролі держави через підвищення рівня прямої бюджетної підтримки й модернізації дотаційно-компенсаційного механізму. При цьому слід зосередити зусилля на формуванні різнобічної, прозорої, об'єктивної, достатньої та ефективної системи підтримки сільськогосподарських товаровиробників з урахуванням можливостей ефективного використання ресурсного потенціалу, а також створення сприятливих умов для мобілізації внутрішніх джерел фінансування.

Бібліографія

1. Ліщинський С.П. Оцінка ефективності використання обладнання для доїння і охолодження молока/С.П. Ліщинський, О.О. Заболотько, А.Д. Лисун, О.В. Кирданов//Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. — К., 2010. — Вип. 144, Ч. 1. — С. 204–212.
2. Панорама аграрного сектору України [Електр. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?6351>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.10.2010 р. № 900 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткового відшкодування суб'єктам господарювання вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів та під-

приємств з виробництва комбікормів». — [Електр. ресурс]. — Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/900-2010-p

4. Україна. Закон. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до Законодавства Європейського Союзу: закон № 1629-IV від 18 березня 2004 р. [Електр. ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1629-15>.

5. Le marché européen des bovins destinés à l'engraissement, un enjeu stratégique pour la filière bovine allaitante française (janvier 2011). — [Електр. ресурс]. — <http://www.franceagrimer.fr/Projet-02/08publications/elevage/brouardts.pdf>